

Strasbourg, 12. prosinca 2014.

CEPEJ(2014)14

**EUROPSKA KOMISIJA ZA UČINKOVITOST PRAVOSUĐA
(CEPEJ)**

**Smjernice o ulozi sudskih vještaka
u pravosudnim postupcima
država članica Vijeća Europe**

Dokument prilagodio CEPEJ na svom 24. plenarnom sastanku
(Strasbourg, 11. – 12. prosinca 2014.)

Sadržaj

Uvod.....	4
1. SUŠTINA STRUČNOG MIŠLJENJA – ZADATAK VJEŠTAKA.....	5
2. OSOBA U SVOJSTVU VJEŠTAKA.....	6
2.1 Fizička osoba ili pravna osoba.....	6
2.2 Osoblje / zaposlenici.....	6
2.3 Više različitih vještaka / zamjena vještaka.....	6
3. ODABIR VJEŠTAKA / KRITERIJI ODABIRA.....	6
3.1 Zahtjevi navedeni od strane stranaka / imenovanje od strane stranaka.....	6
3.2 Imenovanje od strane suda.....	7
3.2.1 Kriteriji odabira.....	7
3.2.2 Postupak odabira / jamstvo standarda kvalitete.....	8
3.2.3 Dužnost stranaka da saslušaju vještaka i pravo da ga odbiju.....	9
3.2.4 Angažiranje vještaka pravosudnim imenovanjem.....	9
3.2.5 Pravni lijekovi protiv imenovanja za stranke.....	9
3.2.6 Sredstva kontrole suda nakon imenovanja i tijekom postupka odabira.....	9
4. ZAHTJEVI ZA PRIPREMU STRUČNOG MIŠLJENJA (PROCJENU) / OBLIK STRUČNOG MIŠLJENJA.....	11
4.1 Naručivanje procjene.....	11
4.2 Primatelj stručnog mišljenja.....	11
4.3 Utvrđivanje činjenica od strane samih vještaka.....	11
4.4 Priprema lokalne istrage ili lokalnog vještačenja na mjestu događaja.....	11
4.5 Pribavljanje dodatnih ili dopunskih izvješća ili procjena.....	11
4.6 Zahtjevi koji se odnose na sadržaj mišljenja vještaka.....	11
4.7 Usmeno ili pismeno stručno mišljenje / oblik stručnog mišljenja.....	11
4.8 Privremeno ili konačno izvješće.....	12
4.9 Izrada stručnog mišljenja u razumnom roku.....	12
4.10 Upute suda i stranaka.....	12
5. DUŽNOSTI VJEŠTAKA.....	12
5.1 Osobne dužnosti.....	12
5.1.1 Osobna procjena.....	12
5.1.2 Neovisnost i nepristranost.....	12
5.1.3 Vještakova obaveza čuvanja tajne.....	13
5.1.4 Obaveza davanja prisege.....	13
5.1.5 Obaveza redovite aktualizacije znanja.....	13
5.2 Postupovne dužnosti.....	13
5.2.1 Obaveza davanja stručnog mišljenja kao takva.....	13
5.2.2 Pravilan postupak.....	14
5.2.3 Priprema stručnog mišljenja u razumnom roku.....	14
5.2.4 Predvidljivi troškovi stručnog mišljenja.....	14
5.2.5 Obaveza pojavljivanja pred sudom.....	14
5.2.6 Komunikacija i dokumentacija / obaveza obavještavanja.....	14
5.2.7 Obaveza zaključivanja osiguranja.....	14
6. PRAVA VJEŠTAKA.....	14
6.1 Osobna prava.....	14
6.1.1 Nema pravo na imenovanje.....	14
6.1.2 Osobno pravo odbijanja imenovanja u slučaju pristranosti ili nekvalificiranosti.....	15
6.1.3 Pravo na naplatu.....	15
6.1.4 Pravo na plaćanje unaprijed.....	15
6.1.5 Nadoknada troškova.....	15
6.1.6 Obračun.....	15
6.2 Postupovna prava.....	15
6.2.1 Pravo na dobivanje uputa od suda ili od klijenta.....	15
6.2.2 Pravo na pristup i pravo na informacije.....	16

7.	MOGUĆNOSTI ZA PRAĆENJE VJEŠTAČENJA I SANKCIJA U SLUČAJEVIMA KRŠENJA DUŽNOSTI	16
7.1	Moguće sankcije suda	16
7.1.1	Moguće sankcije za povredu osobne ili postupovne dužnosti	16
7.1.2	Moguće sankcije u slučajevima netočne / nekvalificirane procjene	16
7.1.3	Moguće sankcije ako stručna mišljenja nisu dovršena na vrijeme	17
7.2	Mogućnosti nametanja sankcija za stranke	17
7.2.1	Pravo na odbijanje vještaka	17
7.2.2	Pravo na novog vještaka, drugo stručno mišljenje	17
7.2.3	Odštetni zahtjevi u slučajevima svjesno netočne činjenične procjene	17
7.2.4	Obaveza vještaka da se osigura protiv uzrokovane štete	17
8.	UČINCI STRUČNOG MIŠLJENJA NA SUDSKU PARNICU ILI RASPRAVU	17
8.1	Obvezujući učinak stručnog mišljenja	17
8.2	Dokazna vrijednost	18
9.	PERSPEKTIVA	18

Uvod

1. Svrha ovog dokumenta je pružiti referentni okvir za zakonodavca, suca i sve stranke u postupku vezano za ulogu stručnjaka (u daljnjem tekstu "vještaka") u slučajevima gdje je vještak angažiran od strane suda tijekom postupka donošenja sudske odluke. Definicija sudskog vještaka korištena u ovom dokumentu je ona navedena u izvješću CEPEJ-a o europskim pravosudnim sustavima¹, prema kojoj stručnjaci "stavljaju sudu na raspolaganje svoje znanstveno i tehničko znanje o faktičkim pitanjima". Njezina je namjena prenijeti osnovna načela koja se tiču uloge vještaka u pravosudnim sustavima država članica Vijeća Europe. Nadalje, ona definira načela koja razjašnjavaju pravnu interpretaciju i primjenu zakona vezano za rad tih vještaka tijekom pravosudnih postupaka. Ova načela primjenjuju se na sve predistražne i pravosudne postupke u svim područjima prava; ne samo u građanskim, nego također u kaznenim i administrativnim parnicama.
2. Uloga vještaka u raspravi ili parnici razlikuje se u pojedinim državama članicama Vijeća Europe. Međutim, također postoje sličnosti. Obično, vještaci pomažu sucima i drugim donositeljima odluka u pravosudnom sustavu prilikom donošenja odluke. Oni pružaju podršku prilikom utvrđivanja činjenica, što je bitna baza za svaku sudsku odluku. Ponekad samo pružaju podršku sucu; ponekad čak provode svoje vlastito utvrđivanje činjenica.
3. Objektivno, točno utvrđivanje činjenica temelj je za poštenu i pravednu sudsku odluku. Vještake imenuje ili sam sud ili stranka ili stranke kako bi izradio stručno mišljenje. U nekim slučajevima njihov je zadatak potvrđivanje činjenica. Također mogu (samo) pomoći strankama u podnošenju dokaznog materijala. Na taj način vještaci ili dopunjuju nedovoljno tehničko znanje suca ili pomažu u utvrđivanju činjenica pod uvjetom da jedna stranka ima zakonsku obavezu obrazlaganja/davanja iskaza.
4. Rad vještaka završava tamo gdje započinje procjena činjenica, što je zadatak samog suca. To prevladava čak i u onim slučajevima gdje je vještaku dopušteno upravljati davanjem iskaza ili provesti davanje iskaza.
5. Rad vještaka i njegovo stručno mišljenje iznimno su važni tijekom parnice zbog njegovog stručnog znanja dotične materije, bez obzira na različite razine uvjerljivosti stručnog mišljenja. Usprkos tome, sudac nije obavezan slijediti prijedlog stručnog mišljenja, ali sud mora navesti razloge za mišljenje koje se razlikuje od prijedloga vještaka. Obično prevladava načelo slobodne ocjene dokaznog materijala.
6. Rad vještaka ne zahtjeva samo iznimno visok standard stručnosti – njegova razina kvalifikacije mora biti u skladu s kompleksnošću pitanja koje je podvrgnuto vještačenju – nego također vještakovu neovisnost i nepristranost.
7. Kako bi se zadovoljili visoki standardi i osigurao pravilan postupak utvrđivanja činjenica, potrebno je razviti, potkrijepiti i primijeniti pravila koja ne samo da osiguravaju angažman od strane suda i/ili stranaka, nego također jamče rad vještaka u skladu s ustavnim načelima.
8. Ove smjernice definiraju minimalni standard prakse kojeg se trebaju pridržavati svi vještaci. U obzir se također uzima činjenica da postoje različiti pravni sustavi i brojne različite sudske nadležnosti u Europi, što pred vještaka može postaviti dodatne dužnosti i odgovornosti.
9. Vještak ne smije dopustiti da na njega utječu drugi interesi osim davanja iskaza. Sva pravila koja se tiču prava vještaka i njegove uloge u parnici/sudskom postupku trebaju slijediti ovo opće načelo te biti s njim usklađeni.
10. Zato je ključno da postoje pravila na nacionalnom nivou (u različitim pravnim sustavima) koja jamče neovisnost, nepristranost i integritet vještaka.
11. Istovremeno postoji potreba za pravilima koja podržavaju fokusirano provođenje pravosudnog postupka tako da se odluka također može donijeti u kratkom i prikladnom vremenskom roku. Namjera je izbjeći predugo pravne postupke zato jer upravo oni često zahtijevaju složen proces utvrđivanja činjenica. Nadalje, potrebno je pružiti izravan okvir vezano za financijski utjecaj pripreme stručnih mišljenja.

---

¹ Izvještaj CEPEJ-a o europskim pravosudnim sustavima (podaci iz 2012.), poglavlje 15.

12. Sljedeće smjernice nastoje služiti ovim svrhama i ukratko ih objasniti.
13. Cilj ovih smjernica nije odgovoriti je li i pod kojim uvjetima imenovanje vještaka općenito potrebno u skladu sa statutima i načelima postupnog prava, nego pružiti kriterije za pravilan odabir i imenovanje vještaka te za pripremu njegovog stručnog mišljenja i za uvođenje tog mišljenja u sudske postupke.
14. Druga javna ili privatna stručna mišljenja koja su već iznesena izvan okvira parnice, ne ulaze u sljedeće smjernice – čak i kad bi se kvalificirali kao dokazni materijal u parnici. Smjernice se odnose samo na nadzor rada vještaka - bez obzira na konkretan opis u dotičnom nacionalnom pravnom sustavu. Stoga, one se ne primjenjuju u predmetima, u kojima se vještak pojavljuje kao svjedok ili kao svjedok u svojstvu sudskog vještaka iz određene profesije.
15. Ovaj dokument izradila je Radna skupina za kvalitetu pravosuđa (CEPEJ-GT-QUAL) na temelju radnog dokumenta autorice Anke Eilers (članica skupine, Njemačka) i studije autora Gar Yein Ng (znanstveni stručnjak, Norveška) o ulozi vještaka u pravosudnim sustavima.

1. SUŠTINA STRUČNOG MIŠLJENJA – ZADATAK VJEŠTAKA

16. Od vještaka se traži da utvrdi i sudu predstavi one činjenice koje se mogu dobiti samo od stručnjaka koji provodi stručno objektivno promatranje. On prenosi znanstveno i/ili tehničko znanje sucu, što njemu onda omogućuje da provede objektivnu i jasnu istragu i procjenu činjenica. Vještak ne može, niti je to na bilo koji način njegov zadatak, preuzeti odgovornost suca za procjenu ili vrednovanje činjenica koje su temelj za sudsku presudu.
17. Vještak sudjeluje u donošenju odluke u dijelu koji se odnosi na prenošenje specijalnog znanja sudu. Specijalno znanje odnosi se na istragu, analizu i ponekad procjenu činjenica². Dakle, vještak je jednostavno pomoćnik ili savjetnik suca, ništa više. Uloga vještaka se stoga razlikuje od uloge suca, jer on je taj koji odlučuje o pravnim pitanjima. Vještak sudu dostavlja činjenice u skladu sa svojim specijalnim znanjem, obrazovanjem i iskustvom, iz kojih sudac onda može izvući svoje zaključke.
18. Čak i ako vještak možda igra značajniju ulogu u donošenju pravne odluke u drugim sudskim nadležnostima, njegova obaveza treba ostati samo pomaganje pri utvrđivanju činjenica, a ne primjena i interpretacija zakona.
19. Predmeti stručnog mišljenja su stoga potpuni opis i objašnjenje uvjeta koji se tiču osoba ili stvari, opis i objašnjenje događaja te također priopćavanje (različitih) uzroka događaja koji su uzrokovali štetu.
20. U nekim iznimnim slučajevima, strano pravo može biti predmet procjene vještaka. U svakom slučaju, nije dopušteno da sam vještak dođe u poziciju primjene zakona.
21. U kaznenim postupcima, glavni fokusi procjene su pitanja o pravnoj krivnji i kaznenoj odgovornosti optuženika, osobnom stanju i ekonomskim prilikama žrtve te utvrđivanje pitanja uzročnosti. U građanskim i administrativnim postupcima, prevladava procjena ljudi, stvari i tijeka događaja.
22. Zbog tog razloga visoku važnost imaju medicinska, psihološka, građevinska i ekonomska stručna mišljenja te također ona koja se odnose na prometne nesreće.
23. Budući da sudska odluka često ovisi o materijalnoj procjeni činjenica, rezultati ovih stručnih mišljenja postaju sve važniji za ishod svakog postupka. To također znači da je odabir najkvalificiranijeg i najprikladnijeg vještaka od ključne važnosti.

---

² U nekim državama članicama Vijeća Europe, strano pravo može se smatrati činjenicom. Sudac može imenovati savjetnike (vrlo često iz akademskog okruženja) kako bi pomogli razjasniti određena pitanja vezano za interpretaciju i primjenu stranog prava te kako bi pomogli sucu u procesu donošenja odluke.

2. OSOBA U SVOJSTVU VJEŠTAKA

2.1 Fizička osoba ili pravna osoba

24. Naravno, samo fizička osoba može biti vještak. Načelo je individualna i osobna priprema stručnog mišljenja. Razlog tome je da vještak osobno mora preuzeti odgovornost za stručno mišljenje s obzirom na njegov sadržaj. Postoji mogućnost da inicijalno bude odabrana tvrtka ili ustanova. Ukoliko je pravna osoba imenovana kao vještak, usprkos tome treba osigurati da fizička osoba unutar takve pravne osobe preuzme odgovornost za sadržaj stručnog mišljenja, potpiše ga i podnese usmeni izvještaj na sudu.

2.2 Osoblje / zaposlenici

25. Vještak može iskoristiti zaposlenike tijekom pripreme stručnog mišljenja. Oni mogu obaviti ne samo pripremne radnje, nego također mogu sastaviti stručno mišljenje po uputama vještaka. Oni trebaju biti pod odgovarajućim nadzorom. Međutim, zaposlenici ne postaju vještaci kad obavljaju određene zadatke vezano za pripremu i sastavljanje stručnog mišljenja. Samo osoba odgovorna za stručno mišljenje – ona koja potpisuje mišljenje – je imenovani i angažirani vještak. Potrebno je pojasniti u stručnom mišljenju – navodeći ime, adresu i podatke za kontakt vještaka – tko će ta osoba biti. Zaposlenici su samo odgovorni za svoj rad u odnosu na vještaka. Oni nemaju nikakva prava niti dužnosti prema sudu. U stručnom mišljenju treba navesti koliko su posla obavili zaposlenici ili pomoćnici tijekom pripreme mišljenja, osim ako rad pomoćnika nije bio samo minoran.

2.3 Više različitih vještaka / zamjena vještaka

26. Sud ili stranke mogu imenovati više vještaka. To ovisi o predmetu vještačenja. Vještak također može ocijeniti da postoji potreba za pribavljanjem drugog stručnog mišljenja vezano za detalje izvan njegovog područja stručnosti. U tom slučaju, sud (ili stranke) trebat će imenovati nekog za takvo stručno mišljenje ili opunomoćiti vještaka da potraži takvo stručno znanje tako da on sam imenuje vještaka.
27. Ako je za jedno konkretno pitanje imenovano više različitih vještaka, oni sudu trebaju dostaviti jedinstveno stručno mišljenje. Tamo gdje vještaci nisu u mogućnosti pružiti jedinstveno stručno mišljenje, trebaju precizno naznačiti ona pitanja u kojima se ne slažu.
28. Kako bi se izbjegli problemi s jasnoćom i jednostavnošću, broj imenovanih vještaka treba ostati pod kontrolom i ne smije postati prevelik. Treba se ograničiti na određeni broj koji ovisi o kompleksnosti i ekspeditivnosti pitanja koje je podvrgnuto vještačenju. Ovaj broj treba definirati sud ili zakon. U slučaju da puno različitih vještaka priprema stručna mišljenja, treba biti jasno i nedvosmisleno vidljivo koji je vještak odgovoran za koji dio stručnog mišljenja. Međutim, stručno mišljenje treba potpisati svaki pojedini vještak. Ako jedan od vještaka preuzme neke zadaće nekog drugog vještaka, on to treba jasno naznačiti.
29. Ako vještak, kojeg je imenovao sud, nije u mogućnosti provesti pripremu stručnog mišljenja (npr. zbog bolesti, nelikvidnosti, vremenskog kapaciteta ili odbijanja zbog drugih razloga), sud može zamijeniti vještaka drugim, nakon što je potražio mišljenje stranaka u predmetu.

3. ODABIR VJEŠTAKA / KRITERIJI ODABIRA

3.1 Zahtjevi navedeni od strane stranaka / imenovanje od strane stranaka

30. Sud angažira vještaka. On također može zatražiti od stranaka da daju prijedlog vezano za osobu koja se određuje kao vještak. Ako obje stranke zajedno predlože istog vještaka, sud to treba prihvatiti kao glavni kriterij odabira, ali nije vezan prijedlozima stranaka.
31. Stranke nisu dužne predložiti vještaka; to je samo njihovo pravo ako to žele napraviti. U nekim iznimnim slučajevima, sudu je moguće dobiti ovlaštenje da odbije prijedlog vještaka kojeg su predložile obje stranke, ako je sudu poznato da je ta osoba apsolutno nekvalificirana.

3.2 Imenovanje od strane suda

32. Obično sud mora imenovati vještaka bez stranaka jer nema suglasnog prijedloga obiju stranaka za kvalificiranog vještaka. U svakom slučaju, ovdje sud treba imenovati vještaka u skladu sa specifičnim kriterijima odabira. Opće načelo odabira treba biti kvalifikacija vještaka.

3.2.1 Kriteriji odabira

33. Sud – sudac koji donosi odluku ili administrativno tijelo suda – treba imenovati vještaka u skladu sa sljedećim kriterijima odabira. Kompilacija popisa vještaka (koju sud treba redovito provjeravati i ažurirati), koji zadovoljavaju ove kriterije, može uvelike pomoći u procesu odabira; međutim, sud treba biti slobodan imenovati vještake koji nisu na popisu ako to zahtijevaju okolnosti predmeta.

Utvrđivanje znanja vještaka

34. Vještak mora posjedovati odgovarajuću kvalifikaciju i/ili potrebno iskustvo ili vještine. Kvalifikacija ovisi o području stručnosti i o specifičnom zadatku. Vještaci iz područja znanosti i istraživanja obično imaju široku stručnost. Nadalje, stručnost se također može steći praktičnim iskustvom. Zahtjevi vezano za kvalifikaciju vještaka stoga variraju ovisno o različitim profilima posla i dodjeli zadataka.

Činjenična neovisnost i osobna nepristranost

35. Vještak mora ostati neovisan s obzirom na predmet vještačenja i mora biti nepristran s obzirom na odnos s objema strankama. Ne smije dopustiti da bude imenovan od jedne stranke kako bi pripremio privatno stručno mišljenje tijekom pred-procesne faze. Također bi trebalo zabraniti da bude u bliskom osobnom odnosu s jednom strankom što bi se moglo protumačiti kao sukob interesa. Treba jamčiti da svoje mišljenje daje objektivno, a ne u skladu s mogućim osobnim interesima.
36. Vještakovo zastupanje određenog znanstvenog stava obično nije razlog protiv njegovog imenovanja. Međutim, u tom slučaju u postupak se mora moći uvesti suprotni znanstveni stav.

Vremenski i tehnički kapacitet / osobna sposobnost

37. Vještak mora imati vremena i tehničke uređaje za provođenje procjene u okviru rasporeda vođenja predmeta i na pravilan način. On mora osobno biti u mogućnosti voditi procjenu i biti raspoloživ za sudsku raspravu.

Predvidljivi troškovi

38. Najniža satnica ne smije biti kriterij odabira jer se jednostavno može pojaviti opasnost da ne bude imenovan neovisan i kompetentan vještak. Međutim, prilikom odabira vještaka treba voditi računa o njegovim troškovima i oni moraju ovisiti o iznosu u sporu. Zbog toga možda će biti potrebno imenovati potencijalno lokalnog vještaka kako bi se minimalizirali troškovi. Nadalje, strankama treba skrenuti pozornost na procijenjene troškove stručne provjere u što je moguće ranijoj fazi.
39. Ako nema zakonski propisanog sustava za honoriranje sudskih vještaka, prosječan trošak vještaka treba se uzeti kao valjani kriterij odabira.

Forenzičko iskustvo / profesionalni vještak

40. Odabir vještaka ne može ovisiti o tome je li vještak već imao iskustva s pravosudnim procjenama. Ako sud već poznaje vještaka i on je već dokazao svoje sposobnosti sudu, to govori u korist imenovanja ovog vještaka. S druge strane, također je važno uzeti u obzir da se vještak, koji se uvijek imenuje za istu vrstu pitanja, izlaže riziku nedostatka činjenične neovisnosti.
41. Profesionalni sudski vještaci mogu, ali ne moraju biti odabrani.

Predvidljivost ishoda procjene

42. Predvidljivost ishoda procjene ne smije biti kriterij odabira. Predvidljivost se ponekad ne može eliminirati ako vještak zastupa određeno znanstveno mišljenje. Međutim, nije dopušteno svjesno imenovati vještaka koji podržava određeno znanstveno gledište kako bi se utjecalo na ishod procjene. U svakom slučaju, vještaci trebaju jasno naznačiti svrstavaju li se uz opće prihvaćeno znanstveno gledište i ako ne, zašto su se odlučili protiv toga.
43. Dakle, uvijek treba uložiti napor kako bi se imenovao neovisni vještak ili ekspertna skupina koji mogu predstavljati različita znanstvena gledišta i koji se tada mogu odlučiti za jedno od njih te sudu i strankama objasniti razloge.

Razumljivost jezika / nacionalnost

44. Vještak mora moći predstaviti svoje stručno mišljenje na jasnom i razumljivom jeziku i, tamo gdje je potrebno, također na traženom službenom jeziku koji se koristi na sudu. On također treba odabrati stil prezentacije koji omogućava primateljima stručnog mišljenja – sudu i strankama – da izjave razumiju ne samo lingvistički, nego također i sadržajno te koji omogućava primateljima da provedu procjenu dokaznog materijala.
45. Nacionalnost vještaka, a posebice ono države suda, je nevažno i stoga nije kriterij odabira.

Mjerodavnost i pozivanje na rezultate

46. Vještak treba biti mjerodavan vezano za pitanja koja dobiva i treba pokušati odgovoriti na pitanja, a ne ostavljati neke stvari otvorene. Može se pretpostaviti da je to obično slučaj s vještacima koji imaju iskustva u forenzici.

Razmatranje svih kriterija / pregled

47. Kriterije odabira treba razmotriti u pregledu. Osnovno načelo mora biti kompetentan, neovisan i nepristran vještak koji može pripremiti stručno mišljenje vodeći računa o dobro reguliranom sudskom postupku. Jedino se tako može osigurati da će utvrđivanje činjenica biti ispravno i da će pomoći sudskom postupku.

3.2.2 Postupak odabira / jamstvo standarda kvalitete

48. Sud treba utvrditi ima li vještak potrebnu kompetenciju i potreban standard kvalitete, dakle opće obrazovanje i specijalno obrazovanje povezano s područjem rada tako da može odrediti i utvrditi sporne činjenice. Vještak mora dokazati svoju kompetenciju. Tijekom takvog postupka odabira potrebno se pridržavati sljedećih pravila:

Pravosudni odabiratelj / imenovatelj vještaka

49. Osoba koja imenuje vještaka može biti ili sudac koji je preuzeo parnicu ili administrativno tijelo suda. Vještak se može odabrati ili tijekom temeljnog postupka parnice ili u specijalnom, zasebnom postupku. Opće načelo postupka odabira treba biti osiguravanje određenog standarda kvalitete, iz čega proizlazi cilj pronalaženja kompetentnog i neovisnog vještaka bez sukoba interesa.

Slobodan odabir ili obvezujući uvjeti

50. Tijekom pravosudnog postupka odabira postoji mogućnost da se jednom odabiratelju dopusti slobodan izbor u skladu s navedenim kriterijima odabira. Također je moguće zahtijevati da odabir vještaka bude usmjeren na unaprijed odabrane vještake navedene na određenim popisima.

Sporazumno odabrani vještaci

51. Sud – sudac koji donosi odluku ili administrativno tijelo suda – može odlučiti da će odustati od dokazivanja stručnosti vještaka ako imenuje sporazumno odabranog vještaka čija je opća kompetencija dokazana odgovornim tijelima. Time se pojednostavnjuje postupak odabira. Kontrola stručnosti tada više nije potrebna.

52. Kako bi se osiguralo da će se ova stručnost zadržati, treba postojati redoviti nadzor statusa sporazumno odabranog vještaka. Također, takav status treba biti vremenski ograničen i potrebno je pružiti mogućnost produžetka.

Vještaci iz profesionalnih komora

53. Profesionalne komore i organizacije ponekad imaju katalog vještaka. Za odabir i imenovanje vještaka moguće je konzultirati te kataloge. Ponekad se od komora i organizacija može zatražiti da sudu predlože jednog ili više vještaka. To je posebno zanimljivo ako postoje pitanja koja se odnose na neuobičajena i rijetko istraživana područja stručnosti. Međutim, ovi prijedlozi nemaju obvezujući učinak.

Drugi popisi

54. Moguće je da vještake imenuju poslovne udruge osnovane za svrhu predlaganja vještaka. Ove organizacije mogu poboljšati mogućnost odabira najprikladnijeg vještaka, međutim, dužna pozornost treba se posvetiti jamstvu neovisnosti stručnog mišljenja koje oni mogu pružiti.

Dužnost suda da sasluša vještaka na sudu prije imenovanja

55. Odabrani i imenovani vještak mora uvijek imati mogućnost iznošenja vlastitih stavova na sudu nakon odabira i prije dobivanja angažmana. On mora imati mogućnost odbiti imenovanje.

Trajanje imenovanja vještaka

56. Vještak se imenuje samo za dotičnu parnicu i specifično utvrđivanje činjenica u tom predmetu. Za nova pitanja ili novi postupak, uvijek postoji potreba novog imenovanja.

3.2.3 Dužnost stranaka da saslušaju vještaka i pravo da ga odbiju

57. Nakon odabira vještaka u pravosudnom postupku, stranke trebaju dobiti mogućnost iznošenja mišljenja vezano za imenovanje. S tim u vezi, stranke mogu otkriti daljnje informacije koje se tiču osobnog odnosa vještaka sa strankama te koje se tiču procjene stručnosti vještaka i njegove sposobnosti da pripremi stručno mišljenje. Stranke, koje se pozivaju na jedan specifičan razlog za odbijanje, trebaju ga detaljno objasniti. Sud treba imati mogućnost odbijanja ili promjene vještaka ako se razlog za odbijanje smatra utemeljenim.
58. Valjani razlozi za odbijanje vještaka mogu biti razlozi koji podrazumijevaju kršenje načela činjenične neovisnosti ili osobne nepristranosti, npr. jednostrano strančarenje, pristranost ili predrasuda, bliski odnos s jednom od stranaka, sukobi s jednom strankom, osobni interes u ishodu parnice ili jasan nedostatak kompetencije.

3.2.4 Angažiranje vještaka pravosudnim imenovanjem

59. Vještak dobiva angažman vještaka pravosudnim imenovanjem.

3.2.5 Pravni lijekovi protiv imenovanja za stranke

60. Stranke trebaju imati mogućnost žaliti se protiv imenovanja određenog vještaka. Time se može osigurati očuvanje načela neovisnosti i nepristranosti.

3.2.6 Sredstva kontrole suda nakon imenovanja i tijekom postupka odabira

61. Sud ili relevantno administrativno tijelo trebaju biti u mogućnosti poništiti imenovanje vještaka tijekom postupka razrješavanjem s dužnosti. To je važno u slučajevima gdje je naknadno dokazana nepodobnost vještaka, na primjer zbog osobnog stanja koje se promijenilo tijekom postupka, kao što su bolest, nelikvidnost ili nedostatak činjenične stručnosti po samoj procjeni vještaka. Neke države također smatraju da je korisno imenovati suce koji su specifično zaduženi za pitanja povezana s vještačenjem,

uključujući pitanja koja se odnose na odabir vještaka, nemogućnost vještaka da dostavi stručno mišljenje koje odgovara dobrim standardima kvalitete itd.

4. ZAHTJEVI ZA PRIPREMU STRUČNOG MIŠLJENJA (PROCJENU) / OBLIK STRUČNOG MIŠLJENJA

62. Svrha stručnog mišljenja je da bude korišteno kao dokazni materijal u parnici. Stoga je važno da postoje opća pravila za oblik stručnog mišljenja vezano za praktično postupanje i potrebnu neospornost tog stručnog mišljenja. To je svrha sljedećih pravila.

4.1 Naručivanje procjene

63. Vještak treba precizno navesti upute suda. Normalno je očekivati da to bude vidljivo iz samog stručnog mišljenja ako se vještak pravilno i izričito poziva na uputu suda.

4.2 Primatelj stručnog mišljenja

64. Vještak treba pripremiti svoje stručno mišljenje uzimajući u obzir svog (potencijalnog) primatelja. Vezano za izgled i jezik stručnog mišljenja, ključno je znati tko je primatelj.
65. Primatelj je stranka koja imenuje ili angažira vještaka, dakle sud ili pravosudno administrativno tijelo, a ponekad također i same stranke. Bez obzira na znanje stranaka, stručno mišljenje treba biti shvatljivo, razumljivo i povezano s razmatranjem dokaznog materijala koji se može koristiti na sudu.

4.3 Utvrđivanje činjenica od strane samih vještaka

66. Ukoliko je nužno za analizu postavljenih pitanja, vještaci trebaju provesti svoje vlastito utvrđivanje činjenica, pregledati dotični predmet ili dotičnu osobu, provesti testove ili simulirati slijed događaja.

4.4 Priprema lokalne istrage ili lokalnog vještačenja na mjestu događaja

67. Vezano za ova vještačenja, vještak mora pripremiti i organizirati svoje vlastite posjete mjestu događaja i mora unaprijed o njima informirati stranke i sud. Mora ostaviti otvorenu mogućnost za sudjelovanje. Postupak treba biti transparentan za sve sudionike i ne smije biti pristran ili jednostran. Opće načelo prava na iznošenje vlastitog mišljenja (na sudu) treba se poštivati u svakom trenutku.

4.5 Pribavljanje dodatnih ili dopunskih izvješća ili procjena

68. Vještak mora informirati sud ili stranke o nedostatku osobne stručnosti i pribaviti druga dodatna ili dopunska izvješća ili stručna mišljenja vezano za potpitanja. Stručno mišljenje mora se izričito pozvati na takva dodatna izvješća ili procjene te mora navesti njihov sadržaj.

4.6 Uvjeti koji se odnose na sadržaj stručnog mišljenja

69. Stručno mišljenje treba biti suvislo, dobro pripremljeno, dobro strukturirano, znanstveno utemeljeno i razumljivo. Nadalje, treba biti dosljedno i, ovisno o određenim pravilima područja stručnosti, novo i suvremeno u svojoj procjeni.
70. Stručno mišljenje treba opisati činjenice predmeta, na kojima se temelje rezultati vještaka, koliko god je jasno i točno moguće. Rasuđivanje koje je slijedio vještak treba biti prikazano kao odgovarajuće. Vještak treba navesti je li radio s utvrđenim činjenicama ili s vlastitim pretpostavkama.
71. Osim toga, stručno mišljenje treba uključiti sažetak zaključaka i precizan odgovor na pitanja koja je postavio sud.

4.7 Usmeno ili pismeno stručno mišljenje / oblik stručnog mišljenja

72. Načelno, stručno mišljenje izrađuje se u pismenom ili elektroničkom obliku. Prema uputi suda, izvještaj se također može podnijeti usmeno. Ako vještak izradi mišljenje u elektroničkom obliku, on snosi odgovornost za zaštitu od krivotvorenja pismenog oblika. Sudu i strankama u postupku treba dostaviti pismena ili elektronički izrađena stručna mišljenja.
73. Pismeni sadržaji mogu se fokusirati na sljedeća pitanja kako je prikladno:

- dodjela zadataka

- referenca na sudsko imenovanje (pokazati nalog za pribavljanje dokaznog materijala); obavijesti o vještačenjima, posjete mjestu događaja, istražni nalog, sudionici u posjetima mjestu događaja i vještačenjima;
- informacije o zaposlenicima drugih vještaka;
- znanstveni dokaz (literatura) ili drugi izvori (npr. tehnička pravila);
- obavijesti koje pokazuju koje su činjenice ili okolnosti ispitane, utvrđene ili jednostavno pretpostavljene;
- ako je potrebno, treba objasniti koje su metode ili vještačenja primijenjeni i, ako je takav slučaj, koje druge metode i teorije postoje;
- znanstvene rasprave i informacije o drugačijim rezultatima;
- objašnjenje zaključaka koje je donio vještak;
- stupanj vjerojatnosti i ograničenje mogućnosti za određene tvrdnje.

4.8 Privremeno ili konačno izvješće

74. Vještak može pripremiti privremena izvješća ovisno o opsegu procjene. Sudu dostavlja barem konačno izvješće. Naknadni dodaci stručnom mišljenju trebaju biti mogući za vještaka unutar razdoblja koje je tome namijenjeno.

4.9 Izrada stručnog mišljenja u razumnom roku

75. Vještak treba izraditi stručno mišljenje u razumnom vremenskom razdoblju. Ako sud definira neke rokove za izradu stručnog mišljenja, on se toga treba pridržavati.

4.10 Upute suda i stranaka

76. Trebaju se poštivati specifične upute dane od strane suda vezano za izradu stručnog mišljenja koje uključuju upute vezano za sadržaj, postupak i izvješće vještaka. Stranke mogu postaviti pitanja na izvješće radi razjašnjenja prije nego što predmet dođe na sud.
77. Sud ili administrativno tijelo suda, koje je imenovalo vještaka, mora imati mogućnosti dati upute koje se odnose na specifičnu izradu stručnog mišljenja (procjene/izvješća).
78. Stranke u sudskoj parnici ili raspravi trebaju biti opširno informirane o uputama koje je sud dao vještaku. Potrebno je poštivati opće načelo prava na iznošenje vlastitih stavova.
79. Sud također može zamoliti vještaka da sastavi preliminarno izvješće koje će dostaviti strankama prije dostavljanja svog konačnog izvješća. Ova praksa smanjuje rizike od propusta i grešaka tijekom stručne provjere i pojašnjava stav vještaka o dotičnom pitanju, čime također smanjuje rizik od kasnijeg spora oko stručnog mišljenja.

5. DUŽNOSTI VJEŠTAKA

80. Vještak ima dužnosti koje se odnose na njegovu osobu (osobne dužnosti) i dužnosti koje se odnose na sam postupak procjene.

5.1 Osobne dužnosti

5.1.1 Osobna procjena

81. Vještak mora osobno izraditi i prikazati stručno mišljenje. On mora preuzeti punu osobnu odgovornost i ne može prenijeti tu odgovornost na treće osobe. To je također i posebice slučaj ako koristi usluge zaposlenika tijekom procjene.

5.1.2 Neovisnost i nepristranost

82. Vještak mora biti ne samo osobno neovisan, nego također neovisan od ishoda sudske parnice te također od interesa stranaka. Opća načela neovisnosti i nepristranosti moraju se poštivati i slijediti. Kako bi se ova opća načela mogla postići, postoje specifična opća profesionalna načela i pravila kojih se vještak treba pridržavati.

83. Za vještaka, ta pravila uključuju sljedeće:

- Vještak treba slijediti upute koje se tiču aktualnih standarda znanosti, tehnologije i iskustva i to s dužnom pažnjom. On mora revno utvrditi stvarnu pozadinu svoje profesionalne/tehničke procjene i objasniti rezultate svoje procjene na razumljiv način
- Dok obavlja svoj posao i provodi svoje procjene, vještak se uvijek mora čuvati opasnosti od pristranosti i predrasude. Kad priprema i izrađuje stručno mišljenje, mora zadržati strogu neutralnost te odgovarati na pitanja objektivno i bez naklonosti (nepristranost).
- Vještak, koji je angažiran ili imenovan u postupcima u sporu, ne smije sklapati sporazume koji bi mogli ugroziti njegovu nepristranost ili učiniti svoju naplatu ovisnom o ishodu parnice. Također, zabranjeno mu je prihvaćati druge naknade osim svojih honorara i troškova.
- Na početku pravosudnog postupka vještak treba izjaviti da nema zajedničkih interesa s jednom od stranaka i da neće prihvatiti angažmane ni u jednom pitanju gdje bi mogao postojati stvaran ili potencijalan sukob interesa. Bez obzira na ovo pravilo, vještak može prihvatiti angažman u odgovarajućim slučajevima ako se sugu ili onima, koji su ga imenovali, obznanе sve informacije i ako te osobe izričito prihvate angažman u ovoj situaciji. Ako nakon angažiranja vještaka dođe do stvarnog ili potencijalnog sukoba interesa, on mora odmah obavijestiti sve zainteresirane stranke i možda će se morati povući iz imenovanja u relevantnim slučajevima.
- Vještak mora prijaviti sve okolnosti koje bi mogle dovesti do sumnji vezano za njegovu neovisnost i nepristranost u ovom specifičnom angažmanu; npr. svoj vlastiti bankrot ili ako postane optuženik u kaznenom postupku.

84. Sudovi trebaju također biti na oprezu vezano za situacije gdje postoji monopol na vještačenje. Rotacija vještaka treba se razmotriti kao prikladan način izbjegavanja uzajamne ovisnosti i poboljšavanja neovisnosti vještaka naspram suda.

5.1.3 Vještakova obaveza čuvanja tajne

85. Vještak treba čuvati sve informacije povezane s okolnostima koje je utvrdio tijekom utvrđivanja činjenica i procjene. Zabranjeno mu je informirati neovlaštene treće strane o znanju stečenom tijekom procjene u svojstvu vještaka ili iskoristiti to znanje za korist drugih. Vještak mora obavezati svoje zaposlenike na poštivanje obaveze čuvanja tajne. Također, obaveza čuvanja tajne nastavlja se čak i nakon što je pravosudno imenovanje završilo.

5.1.4 Obaveza davanja prisege

86. Kako bi potvrdio svoju neovisnost vještak mora dati javno jamstvo. To se obično odvija preko davanja prisege vezano za njegove dužnosti. U slučaju da je vještak odabran sporazumno, treba prisegnuti na nepristranost samo jednom.

5.1.5 Obaveza redovite aktualizacije znanja

87. Vještak treba posjedovati i održavati visoku razinu tehničkog i stručnog znanja i/ili praktičnog iskustva u svom profesionalnom području. Treba aktualizirati svoje znanje ne samo vezano za svoje vještačenje, nego također za načela koja reguliraju djelatnost vještaka. O tim pitanjima treba redovito pohađati stručnu obuku i edukacijske kvalifikacijske programe. U nekim državama, vještaci su također dužni pohađati obuku o pravilima postupka koji se odnosi na vještačenje i na ulogu vještaka te o uvjetima sudjelovanja vještaka u saslušanjima i predstavljanju stručnog mišljenja.

5.2 Postupovne dužnosti

5.2.1 Obaveza davanja stručnog mišljenja kao takva

88. Od trenutka imenovanja, vještak je dužan dati stručno mišljenje. On se može osloboditi ove dužnosti samo ako je razriješen dužnosti izrade stručnog mišljenja. On se može sam strogo ograničiti na provođenje pripreme stručnog mišljenja i ne treba pružati pravni savjet strankama ili provoditi pravnu procjenu naspram suda.

5.2.2 Pravilan postupak

89. Vještak treba provesti procjenu slijedeći odgovarajući i pravilan postupak. Vežan je dobivenim uputama. Također treba informirati sve uključene – stranke i sud – o svojim vještačenjima i planiranim akcijama. Nadalje, treba im dati priliku za sudjelovanje tamo gdje je to prikladno. Potrebno je poštivati opće načelo prava na iznošenje vlastitih stavova. Vještak je dužan revno voditi i obraditi dokumentaciju, dostaviti je na vrijeme te dokumentirati svoju procjenu.

5.2.3 Priprema stručnog mišljenja u razumnom roku

90. Vještak je također dužan provesti procjenu i pripremiti stručno mišljenje u razumnom vremenskom razdoblju, barem do krajnjeg roka. Dužan je informirati sud o razlozima zašto stručno mišljenje nije dostavljeno na dogovoreni datum. Tada također mora priopćiti sudu koliko će dugo priprema stručnog mišljenja u konačnici trajati.

5.2.4 Predvidljivi troškovi stručnog mišljenja

91. Prije imenovanja, vještak treba obavijestiti sud i stranke o predvidljivim troškovima stručnog mišljenja. Vještak također treba informirati stranke i sud tijekom postupka procjene ako se prvotna procjena troškova promijeni i ako se troškovi povećaju zato što je procjena postala složenija i skuplja od očekivane.
92. Može biti preporučljivo unaprijed upozoriti stranke na očekivane troškove stručnog mišljenja.

5.2.5 Obaveza pojavljivanja pred sudom

93. Vještak je dužan pojaviti se pred sudom i usmeno objasniti svoje izvješće ako je to potrebno.

5.2.6 Komunikacija i dokumentacija / obaveza obavještavanja

94. Vještak mora informirati stranke i sud o svim koracima procjene (datumi vještačenja, pribavljanje saznanja od drugih, dodatna, dopunska stručna mišljenja). U nekim slučajevima također može biti potrebno od suda i/ili od stranaka ishoditi odobrenje vezano za izdatak.
95. Vještak je dužan pohraniti stručno mišljenje i podnijeti izvještaj o koracima procjene. Kako bi ispunio ovu obavezu, možda će trebati opisati uvjete vještačenja, snimiti slike itd. Može se definirati vremensko ograničenje na obavezu pohranjivanja i čuvanja dokumentacije.

5.2.7 Obaveza zaključivanja osiguranja

96. Vještak treba (osim ako sud nije drugačije propisao) zaključiti odgovarajuće osiguranje s pouzdanom osiguravateljskom tvrtkom koja pruža adekvatno osiguravateljsko pokriće. Vještak treba zadržati ovo osiguranje tijekom svog razdoblja istrage.

6. PRAVA VJEŠTAKA

97. Vještak ima prava kako osobna, tako i vezano za postupak i izradu samog stručnog mišljenja.

6.1 Osobna prava

6.1.1 Nema pravo na imenovanje

98. Vještak nema pravo vizavi suda ili stranaka da bude imenovan.

6.1.2 Osobno pravo odbijanja imenovanja u slučaju pristranosti ili nekvalificiranosti

99. Vještak ima pravo odbiti imenovanje ako nije u mogućnosti provesti procjenu nepristrano i neovisno ili ako nije dovoljno kvalificiran.

6.1.3 Pravo na naplatu

100. Kad je imenovan od strane suda, vještak ima pravo na naplatu svog rada. Naplata treba pokriti nastale troškove i trošak rada. Naplata treba biti predvidljiva s obzirom na iznos, mora odgovarati općim standardima, ne može se individualno pregovarati i mora biti prilagođena kvaliteti i kompleksnosti procjene te utrošku vremena i napora za specifičan iznos. Rad vještaka treba biti razumno i adekvatno nagrađen kako bi se izbjegao rizik da vještak podlegne iskušenju da prekrši svoju neovisnost. Međutim, ne treba postojati zakonski uvjet koji se odnosi na visinu naplate za procjenu. Preporučuje se skala honorara ako sud imenuje vještaka. Također, ako stranke imenuju vještaka kako bi izradio stručno mišljenje tijekom sudske parnice, naplata vještaka treba zadovoljiti opća načela proporcionalnosti, razboritosti i predvidljivosti.

101. Naplata vještaka imenovanog od strane suda može se mjeriti u satnicama. Naplata ne ovisi o rezultatima procjene. Također treba biti neovisna o iznosu u sporu. Opća načela neutralnosti i objektivnosti vještaka mogu se ispoštivati jedino na ovaj način.

102. Osim toga, satnica vještaka ovisi o području vještačenja i također uzima u obzir kvalifikaciju vještaka. U nekim uvjetima može se također dopustiti diferencijacija s obzirom na složenost i stupanj težine procjene.

103. Sheme pravne pomoći trebaju uključiti troškove stručnog mišljenja u ista pravila kao za odvjetnike kad to zahtijeva predmet u sporu.

6.1.4 Pravo na plaćanje unaprijed

104. Sudski vještak treba imati pravo na plaćanje unaprijed ovisno o opsegu i važnosti procjene. U građanskom predmetu, stranke su obično dužne dopustiti plaćanje unaprijed u skladu s načelima općeg postupovnog prava.

105. Čim vještak dostavi potpuno i odgovarajuće stručno mišljenje, ima pravo na naplatu punog iznosa³.

6.1.5 Nadoknada troškova

106. Prava vještaka imenovanih od strane suda uključuju naplatu nadoknade troškova. Međutim, ovaj zahtjev odnosi se samo na nužne troškove, na primjer putne troškove, troškove kopiranja i telefoniranja te troškove za računalni softver, vještačenja ili druge troškove za specijalnu opremu i troškove za zaposlenike.

6.1.6 Obračun

107. Vještak također ima pravo na namirivanje duga sa svojim klijentom nakon što je završio svoj posao kao vještak. Ako je vještaka imenovao sud, on treba zatražiti utvrđivanje svojih honorara i troškova po obračunu.

108. Klijent (stranka) treba isplatiti honorar i mora nadoknaditi troškove. Ako je vještak imenovan od strane suda, iznos se mora podmiriti iz državne blagajne. U građanskim postupcima, ovi troškovi obično postaju troškovi parnice koje trebaju platiti stranke u skladu s općim zakonom o troškovima.

6.2 Postupovna prava

6.2.1 Pravo na dobivanje uputa od suda ili od klijenta

---

³ Plaćanje konačnih troškova stručne provjere od strane stranaka ovisi o pravnim rješenjima identificiranim u pojedinoj državi članici.

109. Vještak ima pravo na dobivanje uputa o tome kako treba dostaviti stručno mišljenje. Osim toga, ima pravo biti informiran i savjetovan o osobnim i postupovnim dužnostima. Sudac može i treba pomoći kad je to potrebno i kad vještak zatraži podršku.

6.2.2 Pravo na pristup i pravo na informacije

110. Kako bi mogao provesti odgovarajuću i točnu procjenu, vještak mora imati pravo na pristup svim predmetima, osobama i događajima koji su predmet vještačenja i procjene. Kopija originala naručivanja dokaznog materijala ili vještačenja treba se poslati vještaku. Ako se vještaku odbije mogućnost takvog vještačenja, to bi ga moglo spriječiti u ispunjavanju dužnosti izrade stručnog mišljenja.

111. Preporučuje se da, radi povratnih informacija, sud vještaku pošalje kopiju odluke u predmetu, u kojem vještak pruža pomoć.

7. MOGUĆNOSTI ZA PRAĆENJE VJEŠTAČENJA I SANKCIJA U SLUČAJEVIMA KRŠENJA DUŽNOSTI

112. Dužnosti vještaka iznimno su važne za kompletnu parnicu, posebice dužnost izrade stručnog mišljenja u razumnom roku. Poznato je da je razlog pretjerano dugih postupaka često dugotrajno pribavljanje dokaznog materijala, posebice dobivanje stručnih mišljenja. Zbog tog razloga, ključno je da sudac i/ili sudski registar prati proces procjene i da intervenira u slučaju kašnjenja dostave izvješća vještaka.

113. Također, nepredvidljivost troškova, koji proizlaze iz imenovanja vještaka, razlog je zašto sud i stranke vrše pritisak na pravne postupke.

114. Povreda dužnosti vještaka da izradi činjenično točno stručno mišljenje koje zadovoljava aktualne okolnosti, u konačnici donosi opasnost od pogrešne sudske odluke.

115. Nadalje, važno je da se vještak pridržava svojih općih osobnih i postupovnih dužnosti.

116. Stoga moraju postojati mogućnosti sankcije koja podržava ispunjavanje dužnosti. Potrebno je razlikovati između mogućnosti sankcije za sud te za administrativno tijelo i stranke koji angažiraju vještaka.

117. Potencijalne mjere sankcije mogu biti gubitak prava na naplatu, odustajanje od procjene, diskvalifikacija kao sporazumno odabranog vještaka, administrativna novčana kazna ili uhićenje, kazneni postupak, disciplinarne posljedice ili odštetni zahtjevi.

118. Kao što je prije spomenuto u poglavlju IV f), neke države smatraju da je korisno imenovati suce koji su specifično zaduženi za pitanja povezana s vještačenjem, uključujući odabir vještaka, povredu dužnosti od strane vještaka itd.

7.1 Moguće sankcije suda

7.1.1 Moguće sankcije za povredu osobne ili postupovne dužnosti

119. Ovisno o povredi dužnosti, posljedica mogu biti kazneni postupak ili regulativne pravne posljedice. Ako vještaci prekrše obavezu čuvanja tajne ili se ne pojave pred sudom kako bi podnijeli izvještaj o rezultatima i predstavili stručno mišljenje, oni krše obavezu informiranja suda ili stranaka. Može se nametnuti administrativna ili disciplinska novčana kazna zbog davanja lažnih izjava o osobnim kvalitetama. U težim slučajevima također se može javiti mogućnost kaznenog postupka.

120. Pod određenim okolnostima, ovisno o povredi dužnosti, moglo bi biti moguće konačno izuzeće vještaka iz procjene u ovom, pojedinom predmetu. Međutim, ne postoje učinci na dokaznu vrijednost ako vještak ostane pod direktivom da izradi stručno mišljenje.

7.1.2 Moguće sankcije u slučajevima netočne / nekvalificirane procjene

121. U određenim slučajevima, sud ili stranke moraju imati mogućnost postaviti vještaku pitanja i inzistirati na dovršetku stručnog mišljenja. To je posebice slučaj ako vještak pripremi stručno mišljenje koje je nekompletno, nejasno, nedvosmisleno i objektivno netočno, nije ažurirano, bez ikakvog je znanstvenog dokaza ili ako propusti ispuniti upute za izradu stručnog mišljenja ili dokaže da nije kompetentan. U slučaju grubog nemara, vještak može navući odgovornost.

122. Ako se tijekom pravosudnih i pravnih postupaka ili kasnije dokaže da je vještak izradio stručno mišljenje na način koji nije objektivno točan, sud ne može potraživati odštetu.
123. Ako se otkrije da je vještak trajno nekvalificiran zbog nedostatka stručnosti, status sporazumno odabranog vještaka može se odbiti vještaku ili mu se čak može oduzeti.

7.1.3 Moguće sankcije ako stručna mišljenja nisu dovršena na vrijeme

124. Ako vještak ne dovrši stručno mišljenje u predviđenom roku, treba postojati mogućnost nametanja novčane kazne. U vrlo teškim slučajevima povrede dužnosti, treba postojati mogućnost povlačenja vještaka iz imenovanja.
125. Međutim, nema učinka na dokaznu vrijednost procjene ako je vještak uruči nakon roka, ali je i dalje imenovan za izradu stručnog mišljenja.
126. Također, sud mora imati mogućnost smanjiti naplatu u vrlo teškim slučajevima gdje vještak snosi krivicu za kašnjenje.
127. U svim slučajevima, sud treba imati kontrolu nad rokovima koji su dani vještaku.

7.2 Mogućnosti nametanja sankcija za stranke

7.2.1 Pravo na odbijanje vještaka

128. Ako vještak povrijedi obavezu neovisnosti, strankama treba biti omogućeno da od suca zatraže njegovo odbijanje zbog pristranosti. U kontekstu diskusije da li odbiti vještaka, stranke trebaju opravdati vještakov nedostatak neovisnosti zbog bilo kakvih razloga.

7.2.2 Pravo na novog vještaka, drugo stručno mišljenje

129. Nadalje, stranke moraju imati postupovno pravo na izricanje stava vezano za stručno mišljenje, na ispitivanje vještaka i na potkrepljivanje svog vlastitog obrazloženja/davanja iskaza s privatnim stručnim mišljenjem ili mišljenjem glavnog sudskog vještaka. Samo sud – ne same stranke – imaju pravo izravno komunicirati s vještakom

7.2.3 Odštetni zahtjevi u slučajevima svjesno netočne činjenične procjene

130. U nekim slučajevima, u kojima je vještak svjesno propustio provesti pravilnu i točnu procjenu, stranke mogu uložiti odštetni zahtjev protiv vještaka.
131. U takvim slučajevima, obično je nužno da je vještak pogrešno pripremio stručno mišljenje s namjerom ili svjesnom nepažnjom. Za razinu prijestupa vrijedit će sama procjena.
132. Odštetni zahtjevi protiv vještaka mogu se riješiti u zasebnom postupku. Bez obzira na to, stranke također mogu pokrenuti uobičajeni sudski postupak protiv vještaka.

7.2.4 Obaveza vještaka da se osigura protiv uzrokovane štete

133. Kako bi se moglo ostvariti pravo na moguće odštetne zahtjeve stranaka, može biti korisno vještaku nametnuti obavezu da se osigura za bilo kakav slučaj odgovornosti (osiguranje od odgovornosti).

8. UČINCI STRUČNOG MIŠLJENJA NA SUDSKU PARNICU ILI RASPRAVU

8.1 Obvezujući učinak stručnog mišljenja

134. Stručno mišljenje nije obvezujuće za sud ili za stranke. Sud ga slobodno procjenjuje. Sud mora provjeriti i utvrditi je li stručno mišljenje objektivno uvjerljivo. Pri tome, sud treba uzeti u obzir sve primjedbe koje su stranke uložile protiv stručnog mišljenja.

135. Stručno mišljenje se uvodi u pravosudne postupke pismenom dostavom ili usmenim objašnjenjem tijekom sudske parnice. Stranke i sud moraju imati pravo postavljati pitanja vještaku. Vještak je dužan dati svoje mišljenje o predmetu i možda će morati izložiti dodatno stručno mišljenje. Diskusija o sadržaju stručnog mišljenja s vještakom može se provesti uvođenjem ili suprotstavljanjem privatnih stručnih mišljenja koja su već raspoloživa ili koja se očekuju.

136. Međutim, način ispitivanja vještaka razlikuje se od pravog unakrsnog ispitivanja koje se može provesti samo sa svjedocima. Pravo na ispitivanje vještaka odnosi se isključivo na razumijevanje po pitanju sadržaja i na kontrolu znanstvene točnosti izjava vještaka.

8.2 Dokazna vrijednost

137. U osnovi, stručno mišljenje treba imati istu dokaznu vrijednost kao i drugi dokazni materijal. Ako namjena stručnog mišljenja nije da funkcionira u svojstvu dokaza u sudskoj parnici, već su tvrdnje zamišljene kao pomoć sudcu u samom razumijevanju, izjave vještaka nemaju obavezan obvezujući učinak. Sudac ima mogućnost ne složiti se s predstavljenim stavom i shvaćanjem vještaka ako za to ima opravdane razloge.

9. PERSPEKTIVA

138. U skladu s načelima razrađenim u ovom dokumentu, svaka država članica Vijeća Europe treba ili uvesti zakonske propise koji se odnose na prava i odgovornosti vještaka u sudskom postupku ili kontrolirati ili preispitati zadovoljavaju li postojeće smjernice po tom pitanju propisane minimalne standarde pravila ponašanja za vještake.